

Viitasaaren kaupungin ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2025-2029

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta 26.11.2025

VIITASAARI
Pikkasen parempi periferia

Johdanto

Ehkäisevää päihdetyötä ohjaa Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015), jonka mukaan ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholin, tupakkatuotteiden, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisyn.

Päävastuu ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä on kunnalla, mutta ehkäisevää päihdetyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen, seurakunnan, poliisin, yhdistysten ja yritysten kanssa.

Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on edistää terveyttä, hyvinvointia sekä ehkäistä ja vähentää rahapelaamisen, alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden, huumeiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden käyttöä ja haittoja. Lisäksi tavoitteena on lisätä ymmärrystä päihteistä ja niihin liittyvistä.

Ehkäisevää päihdetyötä tehdään ihmisten arjessa osana kaupungin palvelualojen, järjestöjen, yhdistyksien ja seurakuntien perustyötä. Käytännön tasolla ehkäisevä päihdetyö tarkoittaa esimerkiksi yksinäisyyden lieventämistä, varhaista tukea sekä päihteiden käytön ja mielenterveysasioiden puheeksiottamista, turvallisen ja viihtyisän arkiympäristön mahdollistamista, viestintää sekä harrastus- ja toimintamahdollisuuksien tarjoamista eri kohderyhmille.

Viitasaarella ehkäisevän päihdetyön päävastuu on sivistys- ja hyvinvointilautakunnalla ja sivistys- ja hyvinvointipalveluilla. Ehkäisevää päihdetyötä koordinoi kaupungissa hyvinvointikoordinaattori. Ehkäisevän päihdetyön työryhmään on nimetty edustajat peruskouluista, lukiosta, ammattioppilaitoksesta, nuorisopalveluista, poliisista, seurakunnasta ja hyvinvointialueelta. Tämä suunnitelma tarkoittaa Viitasaaren kaupungin hyvinvointisuunnitelman sisältämiä toimenpiteitä ehkäisevästä päihdetyöstä.

Kaupungin toteuttamaan ehkäisevään päihdetyöhön ei kuulu päihderiippuvuuksien arviointi tai hoito. Päihdehuollon palvelut tuottaa Keski-Suomen hyvinvointialue.

Lapset ja nuoret

Suojaavat tekijät

- Turvallinen ja kannustava kasvuympäristö kotona ja koulussa sekä kasvua tukeva varhaiskasvatus, perusopetus ja toiseen asteen koulutus
- Hyvät tunne- ja vuorovaikutustaidot
- Osallisuuden tunne ja mahdollisuus vaikuttaa omaan tulevaisuuteen
- Turvalliset ja luottamukselliset sosiaaliset suhteet lähiympäristössä
- Lähiympäristön kielteiset asenteet päihteiden käyttöä ja pelaamista kohtaan
- Päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden tai rahapelien vaikea saatavuus
- Tietoisuus päihteiden käyttöön ja rahapelaamiseen liittyvistä riskeistä
- Yhteisöllisyys ja tunne kuulumisesta joukkoon lisää turvallisuuden tunnetta

Riskitekijät

- Kasvuympäristön monimuotoiset ongelmat kotona ja koulussa
- Toimeentulon tai työllistymisen ongelmat perheessä
- Yksinäisyys, heikot sosiaaliset suhteet
- Altistavat perinnölliset tekijät ja persoonallisuuden piirteet, mielenterveyden ongelmat ja tunteiden hallinnan haasteet
- Päihteiden ja rahapelien helppo saatavuus
- Päihteisiin ja muihin riippuvuutta aiheuttaviin toimintoihin myönteisesti suhtautuva kulttuuri
- Avun saamisen ja hakemisen esteet ja vaikeudet

Nostoja kouluterveyskyselystä 2025

Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % 8. ja 9. luokan oppilaista

- Viitasaari: 20,0 %
- Keski-Suomen hyvinvointialue: 8,83 %
- Koko maa: 9,6 %

Käyttänyt jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta vähintään kerran, % 4. ja 5. luokan oppilaista

- Viitasaari: 1,0 %
- Keski-Suomen hyvinvointialue: 4,41 %
- Koko maa: 5,3 %

Humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

- Viitasaari : 15,0 %
- Keski-Suomen hyvinvointialue: 6,26 %
- Koko maa: 6,9 %

Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

- Viitasaari: 11,0 %
- Keski-Suomen hyvinvointialue: 3,76 %
- Koko maa: 3,94 %

Mitä ennaltaehkäiseviä toimia Viitasaarella jo tehdään?

Varhaiskasvatus:

Kynnyksettömänä peruspalveluna varhaiskasvatus on luonteva paikka kohdata ja tukea perheitä kokonaisvaltaisesti. Pedagogisen työn lisäksi varhaiskasvatuksessa voidaan tehdä tärkeää vanhemmuuden tukityötä ja ennaltaehkäisevää hyvinvointityötä. Perheiden päivittäinen kohtaaminen ja tukeminen mahdollistuu varhaiskasvatuksen moniammatillisella osaamisella ja toimivalla verkostoyhteistyöllä muiden lapsiperhepalveluiden kanssa.

- varhaiskasvatusyksikköjen alueet päihteettömiä
- Lapset puheeksi-keskustelut ja vasu-keskustelut
- tuetaan lasten kasvua ja sosiaalisten taitojen kehitystä

Perusopetus:

- Koulujen alueet päihteettömiä
- päihdekasvatus opetussuunnitelman mukaisesti
- terveystarkastuksissa päihteet puheeksi
- tuetaan lasten ja nuorten kasvua, hyvän itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehitystä
- yhteistyö nuorisotoimen ja hyvinvointialueen kanssa
- päihdetilanteen seuranta ja varhainen puuttuminen

Toinen aste:

- koulujen alueet päihteettömiä
- päihdekasvatus opetussuunnitelman mukaisesti (mm. teemaviikot)
- varhainen puuttuminen ja opiskeluhuollon palveluihin ohjaaminen
- tuetaan nuoren kasvua, hyvän itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehitystä
- yhteistyö nuorisotoimen ja hyvinvointialueen kanssa
- terveystarkastuksissa päihteet puheeksi
- kutsunnat

Vapaa-aika:

- monipuoliset harrastusvaihto-ehdot
- laadukas nuorisotyö kaupungilla ja seurakunnassa
- nuorisotyön kaikki toiminta ja tilat ovat päihteettömiä

Työikäiset ja ikäihmiset

Suojaavat tekijät

- Omasta hyvinvoinnista huolehtiminen (sosiaalinen, fyysinen ja psyykkinen hyvinvointi)
- Hyvät tunne- ja vuorovaikutustaidot, kyky luoda ihmissuhteita, osallisuus
- Myönteiset perhesuhteet ja sosiaalinen tuki
- Työ tai muu toimeentulo
- Turvallinen elinympäristö
- Kuulluksi tuleminen
- Mielekäs tekeminen

Riskitekijät

- Sairaudet
- Hyvinvointia vaarantava riskikäyttäytyminen
- Talousvaikeudet ja työttömyys, asunnottomuus
- Yksinäisyys, syrjintä
- Traumaattiset kokemukset
- Elämänhallintaongelmat
- Avun saamisen ja hakemisen esteet ja vaikeudet

Nostoja indikaattoreista 2025

**Päihteiden vaikutuksen
alaisina tehdyistä
väkivaltarikoksista
syyllisiksi epäillyt /
1000 asukasta**

- Viitasaari: 2,0 %
- Keski-Suomen
hyvinvointialue: 2,02 %
- Koko maa: 1,58 %

**Poliisin tietoon tulleet
kaikki
huumausainerikokset /
1000 asukasta**

- Viitasaari: 0,9 %
- Keski-Suomen
hyvinvointialue: 4,78 %
- Koko maa: 4,96 %

**Poliisin tietoon tulleet
rattijuopumustapaukset
/ 1000 asukasta**

- Viitasaari: 2,10 %
- Keski-Suomen
hyvinvointialue: 3,08 %
- Koko maa: 2,85 %

Mitä ennaltaehkäiseviä toimia Viitasaarella jo tehdään?

Työllisyyspalvelut:

- kuntalaisten työmarkkina-aseman parantaminen
- tuetaan työ-, koulutus- tai kuntoutuspaikan löytämisessä
- annetaan tietoa palveluista ja tarvittaessa tuetaan esim. sote-palveluihin hakeutumisessa
- puheeksiottaminen

Vapaa-aika:

- tarjotaan monipuolisesti eri harrastusvaihtoehtoja
- kansalaisopiston kurssit
- vapaaehtoistoiminta
- kirjastopalvelut

Ikäihmiset:

- avoin päivätoiminta kaupungilla
- kerhotoiminta seurakunnalla ja järjestöissä

Ehkäisevän päihdetyön toimet Viitasaarella 2025-2029

Tavoite	Toimenpiteet	Kohderyhmä	Vastuutaho	Mittari	Tavoitearvo
Toimiva monialainen yhteistyö	Moniammatillisen ehkäisevän päihdetyön vahvistaminen (työryhmä)	Lapset ja nuoret	Sivistys- ja hyvinvointia-palvelut	Toteutunut / ei toteutunut	Toteutuu täysin
Vanhemmuuden tukeminen	Otetaan vanhempien jaksaminen ja tuen mahdollisuus puheeksi varhaiskasvatuksen keskusteluissa	Alle kouluikäiset lapset	Varhaiskasvatus	Keskustelujen määrä	100% kaikille
	Lisätään huoltajien tietoisuutta ajankohtaisesta päihdeilmiöistä mm. vanhempainilloissa	Perusopetuksen lapset ja nuoret	Perusopetus	Toteutunut / ei toteutunut	Toteutuu täysin

Tavoite	Toimenpiteet	Kohderyhmä	Vastuutaho	Mittari	Tavoitearvo
Päihteiden käytön vähentäminen ja päihdetietoisuuden lisääminen	Vaikuttava päihdekasvatus kouluissa ja oppilaitoksissa (mm. tunnetaitojen, sosiaalisten suhteiden ja koulunkäynnin tukeminen) Päihteisiin liittyvä asennekasvatus nuorten arjessa (mm. päihteettömät tapahtumat) Varhainen puuttuminen Yhteistyö huoltajien kanssa	Perusopetuksen oppilaat, toisen asteen opiskelijat	Peruskoulu, lukio ja ammatillinen koulutus Oppilashuolto Nuorisopalvelut Seurakunta	Indikaattori: Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, - % 8. ja 9. luokan oppilaista - % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoita - % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijat	- 8. ja 9.luokan oppilaat: 8 % - Lukion opiskelijat: 4 % - Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijat: 25%
Paikallisen tiedon kerääminen	Hyvinvointikysely	Kaikki kaupunkilaiset	Hyvinvointikoordinaattori	Vastausprosentti	20%
	Kouluterveyskysely	Perusopetus, lukio ja Poke	THL, koulut	Toteutunut / ei toteutunut	Toteutuu täysin

Tavoite	Toimenpiteet	Kohderyhmä	Vastuutaho	Mittari	Tavoitearvo
Kehitetään viestintää	Valtakunnallisten teemaviikkojen hyödyntäminen viestinnässä	Kaikki kaupungin asukkaat	Hyvinvointikoordinaattori, viestintäsuunnittelija	Julkaisujen määrä	1 julkaisu / kuukausi
	Tarjotaan tietoa siitä, mistä apua on saatavilla	Kaikki kaupungin asukkaat	Hyvinvointikoordinaattori	Toteutunut / ei toteutunut	Toteutuu täysin
Osallisuuden kokemuksen lisääminen ja syrjäytymisen ehkäisy	Mahdollistetaan kaupunkilaisille mielekäs ja päihteen vapaa-aika (harrastukset, vapaaehtoistoiminta, liikuntapalvelut, tapahtumat)	Kaikki kaupungin asukkaat	Kaupunki, järjestöt, yhteisöt, seurakunta, hyvinvointialue	Päihteettömien tapahtumien lukumäärä	20
	Ehkäisevän päihdetyön huomioiminen osana liikuntapalveluiden avustuksia ja toimintaa	Kaikki kaupungin asukkaat	Liikuntapalvelut	Liikuntaavustusten määrä	15